

Комунальний заклад «Луганська СЗШ I - III ступенів № 48»

КОНСПЕКТИ УРОКІВ

Курс етики, 5 клас,
Урок 9. Як жити, щоб не соромно було людям в очі дивитись
(Коли нам буває соромно)

**ЯК ЖИТИ,
ЩОБ НЕ СОРОМНО БУЛО ЛЮДЯМ
В ОЧІ ДИВИТИСЬ**

Галина Вікторівна Белоногіна,
вчитель історії, етики, правознавства

Очікувані результати:

Після цього уроку учні зможуть:

- пояснювати та порівнювати зміст понять „сором” і „совість”;
- розповісти про важливість совісті й сорому як регуляторів людської поведінки;
- обґрунтовувати важливість оцінки своїх вчинків;
- наводити приклади визнання власних помилок;
- пояснювати взаємозв'язок совісті з відповідальністю перед собою;
- моделювати ситуації та розв'язувати їх.

Обладнання:

- різнокольорові картки для позначення груп «весна», «літо», «осінь», «зима»;
- аркуші паперу А4 та фломастери/маркери на кожен ряд;
- картки з назвами понять уроку („сором”, „негарний вчинок”, „почуття провини”, „сумління”, „каяття”);
- малюнки – ілюстрації до казок із зображенням казкових героїв (за вибір вчителя).

Орієнтовний план і методи проведення уроку:

- ✓ *Перевірка знань минулого уроку – 8-10 хв.*
- ✓ *Мотивація – аналіз малюнка на с.57, оголошення теми та завдань уроку – 2-3 хв.*
- ✓ *Поняття «сором» та «сумління» Опрацювання в малих групах тексту підручника (с.58, стаття 1, с.60, стаття 2), виконання завдання №4. Читання та аналіз оповідання Гайдара «Совість» - 10 – 15 хв.*
- ✓ *Чому важливо знати думку інших про себе? Бесіда, шкала думок – 5 -7 хв.*
- ✓ *Як навчитися на своїх помилках В малих групах окремі завдання (поради для Незнайки, дописуємо казки, малюємо людину, яка соромиться та не соромиться – 7 хв.*
- ✓ *Підведення підсумків та оцінювання результатів уроку (в групах та загально класне обговорення) – 5 хв.*
- ✓ *Інструкції щодо виконання домашнього завдання – 2 хв.*

Хід уроку

Організаційний момент, об'єднання учнів в чотири групи «весна», «літо», «осінь», «зима»; розподіл обов'язків в кожній групі (командир, тайм-кіпер, доповідач, секретар, модератор).

Перевірка знань минулого уроку.

Кожна група отримує картку з описом ситуації, яку треба вирішити, використавши у відповіді терміни минулого уроку: честь, гідність, повага.

Додаткові питання:

- Чому ви зробили саме так? Як би ви вчинили, якщо знали, що за вами спостерігають?
- Що б ви відчували, якщо на місці героя були б ви самі?
- Перед ким ми відповідальні за свої вчинки?

Якщо у відповідях діти вживають слова «соромно», «совість», «сумління», акцентувати на цьому увагу, підводячи підсумки. Підсумком може бути висновок:

- за свої вчинки ми відповідальні і перед собою, і перед іншими;
- щоб не втратити повагу, честь та гідність, ми втримуємось від негарних вчинків, ми звіряємо свою поведінку з думкою інших людей;
- вони можуть або схвалювати, або засуджувати наші вчинки, і ми можемо зважати чи ні на їхню думку. Інколи думки про ставлення інших людей можуть стримати нас від поганих вчинків.

Мотивація.

Учитель пропонує дітям прочитати текст на с.57 під малюнком в ролях та уважно роздивитися малюнок. Що, на вашу думку, так зіпсувало настрої Олесі? Чи траплялися з вами такі випадки, коли ви почувалися так само, як Олеся? Розкажіть про свої почуття.

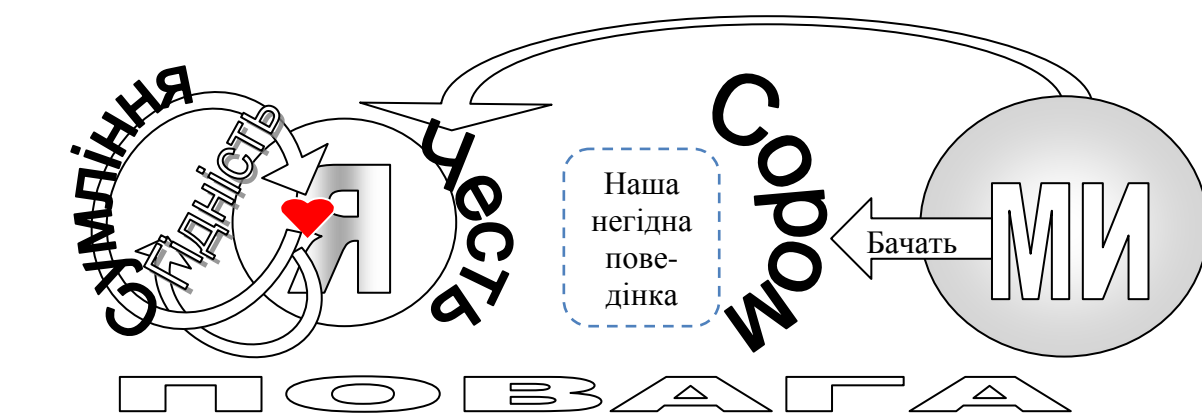
Діти висловлюються за допомогою «уявного мікрофона».

Учитель: Отже, коли ми вчинили негарно, і усвідомили це, нас неначе щось гризе усередині. Цей кігтистий звір називається сумління (совість). Якщо ми почуваємось недобре, вчинивши негарно, та інші люди нас засуджують, нам стає соромно.

Як прожити не соромлячись нікого та ні за що? Щоб не мучили докори сумління? Чи можливе таке взагалі? Роздуми про сумління та сором є **темою** нашого сьогоднішнього уроку. Наше **завдання** – не тільки дізнатися про зміст нових понять, але й навчитися діяти так, б не соромитись своєї поведінки.

План вивчення нового матеріалу:

1. Поняття сумління та сорому – опрацювання тексту підручника пп.1 та 2 в групах, виконання завдання 4. Бесіда.
2. Чому важливо знати думку інших про себе? Обговорення загально класне.
3. Як навчитися на своїх помилках?

1. ПОНЯТТЯ СУМЛІННЯ ТА СОРОМУ.

Завдання для 1-3 груп: зараз ви в групах опрацюєте текст статті 1 уроку 9 на с.58 та 60, виконаєте завдання 4.

Для 4-ї групи: стаття 2, питання до тексту: Що таке сором? Чи відрізняється від сором'язливості? Коли людині стає соромно?

Додаткові питання для діалогу:

- Підібрати однокореневі слова до слова СОВЕСТЬ: со-весьть, ведать = знать, вестник = в перекладі з грецької ангел.
- Як ви гадаєте, чи у всіх людей є сумління?
- Що таке, на вашу думку, муки сумління? Коли люди їх відчують? Чи допомагають вони стати краще?
- Як ви розумієте вислів «спокійне сумління»? Коли воно мовчить?
- Чи відчують тварини докори сумління або сором? Чому ви так вважаєте?
- Як ви гадаєте, яким би став світ, якщо всі люди на Землі відчували б докори сумління після вчинення негарних дій?
- Як пов'язані між собою поняття «сором» та «докори сумління»?

Читаємо вголос [оповідання А.Гайдара «Совість»](#). Обговорення.

Розташуйте картки з назвами понять «сором», «негарний вчинок», «почуття провини», «докори сумління», «каяття», «бажання виправити помилку, зло іншій людині» як ланки ланцюжка. Поясніть цей **причино-наслідковий зв'язок**.

негарний вчинок (помилка, гріх)	→	сором	→	почуття провини	→	каяття	бажання виправитися
	→	докори сумління					

2. ЧОМУ ВАЖЛИВО ЗНАТИ ДУМКУ ІНШИХ ПРО СЕБЕ?

Сумління – суддя внутрішній,
сором – суддя зовнішній.

Як ви зрозуміли зміст прислів'їв, наведених у п.2 «Стыдно говорить, но грех утаить», «Он и Бога не боится, и людей не стыдится», «Ни стыда, ни совести».

«А Васька слушает да ест» (Крилов)

Перед ким ми відповідальні за свої вчинки, свою поведінку? (у додатку – [фразеологізми](#) із словом «С у м л і н н я» - совість)

Яка відповідальність, які обов'язки для вас особисто важливіше – перед собою або перед людьми? Чому? Вислухати всі думки. Можна використати [«шкалу думок»](#).

У ч и т е л ь . Отже, сумління – наш внутрішній суддя, а сором – зовнішній. Вони можуть винести людині найстрашніший вирок, а можуть вилікувати.

3. ЯК НАВЧИТИСЯ НА СВОЇХ ПОМИЛКАХ? ЯК ЖИТИ, ЩОБ НЕ СОРОМНО БУЛО ЛЮДЯМ В ОЧІ ДИВИТИСЬ?

Кожна група отримує своє завдання:

1. Порадити Незнайці, як і чому навчитися на своїй помилці (уривок з казки Миколи Носова [«Незнайка у Сонячному місті»](#)). Чому Незнайка не міг заснути? Чи думав він над наслідками своїх вчинків? Що таке відповідальність? Чому Незнайка невдоволений своєю Совістю? Що б ви порадили герою?
2. Дописати закінчення відомої казки, якщо б герою стало б соромно за свої вчинки («Три ведмеді», «Теремок» – ведмідь, який розвалив теремок, «Колосок» – мишки - нероби Круть та Верть, Вінні-Пух, який пішов у гості та об'ївся, Буратіно, що продав буквар, та ін.).
3. Намалювати або показати людину, якій нічого соромитись (людина вільна, впевнена в собі, плечі розправлені, очі сяють, посміхається).
4. Намалювати або показати людину, якій соромно перед іншими людьми (очі

долу, голова склонилась, щоки почервоніли, постать зсугулена, похнюплена, руки за спиною).

Підведення підсумків та оцінювання результатів уроку

- Чи були у вас ситуації, коли ви вчилися на своїх помилках? Як саме? Що треба робити, щоб не виглядати так, як на малюнку четвертої групи?

Учитель пропонує дітям зіграти в гру «Сувій» для того, щоб дізнатися, як вони засвоїли нові поняття. Вчитель роздає кожній групі по аркушу паперу, зачитує по черзі підказки – афоризми, прислів'я, а учні з кожної групи мають здогадатися, про яке поняття йдеться, та записати на аркуші-сувої, загортаючи кожен свою відповідь. Потім сувої розгортають, зачитуються відповіді, підраховується кількість правильних відповідей від кожної команди.

Учитель: Давайте підведемо підсумки уроку в командах. Оцініть вклад кожного та кожної в роботу, та всієї команди протягом уроку.

Як ви почуваетесь? Що нового довідалися про етичні поняття та про самих себе? Що вам сьогодні на уроці найбільше сподобалося? Що можна було зробити краще?

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ:

Опрацювати текст уроку 9 та поміркувати над висловом «*навчатися на своїх помилках*». Пригадати ситуацію, коли ви стояли перед вибором та записати монолог своєї совісті, що попереджає вас про помилку.

За бажанням

- ✓ намалювати до наступного уроку символи сім'ї, розповісти, що вони означають; або родовід сім'ї,
- ✓ підібрати прислів'я про сім'ю, відносини у сім'ї.

Аркадий ГАЙДАР. Совесть. Рассказ (1940 год)

Нина Карнаухова не приготовила урока по алгебре и решила не идти в школу.

Но, чтобы знакомые случайно не увидели, как она во время рабочего дня болтается с книгами по городу, Нина украдкой прошла в рощу.

Положив пакет с завтраком и связку книг под куст, она побежала догонять красивую бабочку и наткнулась на малыша, который смотрел на нее добрыми, доверчивыми глазами.

А так как в руке он сжимал букварь с заложенной в него тетрадкой, то Нина сообразила, в чем дело, и решила над ним подшутить.

- Несчастный прогульщик! - строго сказала она. - И это с таких юных лет ты уже обманываешь родителей и школу?

- Нет! - удивленно ответил малыш. - Я просто шел на урок. Но тут в лесу ходит большая собака.

Она залаяла, и я заблудился.

Нина нахмурилась. Но этот малыш был такой смешной и добродушный, что ей пришлось взять его за руку и повести через рощу.

А связка Нининых книг и завтрак так и остались лежать под кустом, потому что поднять их перед малышом теперь было бы стыдно.

Вышмыгнула из-за ветвей собака, книг не тронула, а завтрак съела.

Вернулась Нина, села и заплакала. Нет! Не жалко ей было украденного завтрака. Но слишком хорошо пели над ее головой веселые птицы. И очень тяжело было на ее сердце, которое грызла беспощадная совесть.

Незнайка в Солнечном городе

Незнайка лежал в темноте, ворочался с боку на бок и вздыхал. Он мысленно разговаривал сам с собой, и от этого ему казалось, что с ним разговаривает какой-то голос внутри его.

«Он ведь сам виноват, - оправдывался Незнайка. Он ведь толкнул меня! Что же я, молчать должен? «Подумаешь, какой важный! Уж и не толкни его! – Отвечал голос. - Ну толкнули тебя, и ты бы толкнул!»

- Толкнул бы! - проворчал Незнайка. - Значит, я драться должен? Драться нехорошо.

- Вот как, некрасиво! - передразнил голос. - А то, что ты сделал, хорошо? А если тебя бы кто превратил в осла?

- А чего он толкается? - упрямо твердил Незнайка.

- Ну что ты заладил «толкается, да толкается...» он же нечаянно... от меня, ведь братец ничего не скроешь...»

- А кто ты, что от тебя ничего не скроешь? - Насторожился Незнайка.

- Кто? - с улыбкой переспросил голос. - Неужели не знаешь? Я твоя совесть.

- А! - Закричал Незнайка. - Так это ты? Тогда сиди и молчи. Ведь никто ничего не видел – не было ни одного свидетеля и никто никому ничего не сможет рассказать....»

«А ты боишься, как бы тебя не побранил кто-нибудь за твоё мерзкое поведение? А меня ты совсем не боишься? И напрасно! Я вот начну тебя мучить так, что ты жизни не будешь рад. Ты ещё увидишь, что тебе стало бы легче, если бы кто-нибудь узнал о твоём поступке и наказал за него. Ты вот лежишь в мягкой постели под одеялом, тебе тепло, хорошо, уютно. А ты знаешь, что делает коротышка, который превратился в осла? Он, наверное, лежит сейчас на полу в конюшне. Ослы ведь не спят в своих кроватях. А может быть он валяется на земле под открытым небом... у костра рядом с кибиткой.... у него ведь нет ни дома, ни хозяина, и присмотреть за ним некому.

- Послушай, - сказал Незнайка. - А где ты была до этого? Почему раньше молчала? У других коротышек совесть как совесть, а у меня как змея подколотная. Притихла где-то там, сидит и молчит ... дождется, когда я сделаю то не так, как надо, а потом грызет ...

- Я не так виновата, как ты думаешь, - начала оправдываться совесть. - Вся беда в том, что я у тебя

еще маленькая, не окрепла и голос у меня слабый. К тому же часто вокруг бывает шумно. Особенно днем. Поэтому я люблю раз говаривать с тобой ночью, когда вокруг тихо. И никто не заглушает мой голос.

Підказки для гри «Сувій»

1. Совесть - это тоненький голосок, который просит тебя не делать того, что ты только что сделал", "Совесть - это память общества, усвоенная отдельным лицом" (Л. Н. Толстой)
2. Французький письменник Віктор Гюго казав, що її суд – це вищий суд
3. Римський оратор Цицерон вважав, що вона може бути найліпшою прикрасою людини
4. Російська приказка каже про неї: без зубів, а гризе
5. На думку американського філософа і Бенджаміна Франкліна якщо вона чиста, з нею міцно спиться
6. Російський поет Олександр Пушкін називав її кігтистим звіром, що гризе серце
7. Російський письменник Олександр Герцен вважав, що вона ще більш безпощадна, ніж інквізитор
8. Письменник Генрік Ібсен назвав її найкращою подушкою
9. Римський оратор Цицерон вважав: якщо вона спокійна, то важливіша, ніж людські пересуди та означає більше, ніж думка всіх
10. Альберт Швейцер вважав, що спокійної її не буває, а чисту називав винаходом диявола
11. Філософ П'єр Гольбах говорив про неї, що вона – наш внутрішній суддя, що свідчить, наскільки наші вчинки заслуговують на повагу або засудження наших близьких

Фразеологизмы и устойчивые сочетания

➤ без зазрения совести	➤ сделка с совестью
➤ иметь совесть	➤ по совести
➤ муки совести	➤ пора и совесть знать
➤ угрызения совести	➤ для очистки совести
➤ на совести	➤ чистая совесть
➤ не за страх, а за совесть	➤ нечистая совесть
➤ потерять совесть	➤ Сделано на совесть
➤ свобода совести	